

Cytowanie

CHICAGO: J. Sługocki, *Rzetelność jako konstytucyjny wymóg jakości działania administracji publicznej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 3, s. 13–23, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.03.01>

APA: Sługocki, J. (2023), *Rzetelność jako konstytucyjny wymóg jakości działania administracji publicznej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 3, s. 13–23, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.03.01>

Janusz Sługocki

ORCID ID: 0000-0002-4018-409X

Uniwersytet Szczeciński

E-mail: janusz.slugocki@usz.edu.pl

Rzetelność jako konstytucyjny wymóg jakości działania administracji publicznej

Słowa kluczowe: rzetelność, sprawność, administracja publiczna, dobre rządzenie, służba cywilna, Konstytucja, kryteria kontroli

Keywords: efficiency, reliability, good governance, public administration, the Constitution, control criteria, civil service

Streszczenie

W artykule dokonano analizy rzetelności jako konstytucyjnego wymogu jakości działania administracji publicznej w Polsce. Rzetelność jest tradycyjnie ujmowana w ramach kryteriów kontroli. Drugim elementem jest regulacja dotycząca korpusu służby cywilnej. Trzecią perspektywę wyznacza zasada rzetelności oraz sprawności działania instytucji publicznych. Podstawowym celem artykułu jest ustalenie, jaką treść posiada pojęcie rzetelności, użyte w Konstytucji w tych trzech kontekstach, a także na czym polegają różnice znaczeniowe z perspektywy wymagań stawianych administracji publicznej, wywodzone zarówno z samych postanowień konstytucyjnych, jak z i innych aktów normatywnych oraz z orzecznictwa sądowego. Ponadto celem dokonanej analizy jest również ustalenie znaczenia konstytucyjnego pojęcia rzetelności w polskim systemie prawnym.

Abstract**Reliability as a Constitutional Requirement of the Quality of Public Administration**

The article analyzes reliability as a constitutional requirement of the quality of public administration in Poland. Integrity is traditionally framed within the control criteria. The second element is the regulation concerning the civil service. The third perspective is determined by the principle of reliability and efficiency of public institutions. The main purpose of the article is to determine the content of the concept of reliability used in the Constitution in these three contexts, as well as what are the differences in meaning from the perspective of the requirements for public administration, derived both from the constitutional provisions themselves, as well as from other normative acts and court decisions. In addition, the purpose of the analysis is also to determine the meaning of the constitutional concept of reliability in the Polish legal system.

✱

I. Konstytucyjne pojęcie rzetelności

Rzetelność jako konstytucyjny wymóg jakości działania administracji publicznej wynika z trzech podstaw konstytucyjnych: preambuły, art. 153 oraz art. 203 ust. 1 i 2 Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r.¹ Celem artykułu jest ustalenie, jaką treść posiada pojęcie rzetelności, użyte w Konstytucji w tych trzech kontekstach, a także na czym polegają różnice znaczeniowe z perspektywy wymagań stawianych administracji publicznej, wywodzone zarówno z samych postanowień konstytucyjnych, jak z i innych aktów normatywnych oraz z orzecznictwa sądowego.

Warto również odnotować, że wprowadzenie pojęcia rzetelności do Konstytucji, pomimo tradycji takiej regulacji wywodzącej się z okresu PRL, nie było całkowicie bezdyskusyjne. W Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Narodowego formułowano bowiem postulat „rezygnacji z nadania rzetelności kryterium rangi konstytucyjnej”, który argumentowano tym, że rzetelność „mieści się w szerszym ujęciu legalności i jako swoista konkretyzacja legalności”, a w rezultacie „pozaprawny element kontroli” może znaleźć wystarczającą podstawę prawną na poziomie ustawy zwykłej². Stanowisko to można uznać za historyczne, gdyż obecnie nie podnosi się już podobnych postulatów.

Pojęcie „rzetelności” nie zostało w Konstytucji zdefiniowane, brakuje też definicji ustawowych, wobec czego konieczne jest sięgnięcie do jego znaczeń w języku powszechnym. Słownikowo pojęcie to obejmuje „uczciwość, sumienność, solidność”, a także „prawdziwość, autentyczność, wiarygodność”³. Z kolei termin „rzetelny” oznacza „wypełniający należycie swe obowiązki”, „taki, jaki powinien być, odpowiadający wymaganiom”, a także „zgodny z prawdą, wiarygodny”⁴. Przedstawione definicje prezentują rzetelność jako pojęcie odnoszące się głównie do pożądanych postaw moralnych, co oznacza, że nie może ono być regulowane przez szczegółowe normy prawne⁵.

Podstawową metodą badawczą przyjętą w przeprowadzonych analizach była metoda dogmatycznoprawna, polegająca głównie na analizie norm prawa polskiego, zwłaszcza Konstytucji oraz rozwinięcia jej postanowień w szeregu ustaw. Istotną rolę odegrała również metoda teoretycznoprawna, koncentrująca się na badaniu teorii omawianych instytucji prawnych i ich analizie głównie w oparciu o poglądy doktryny prawniczej, a także wykorzystanie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i sądów administracyjnych. Pomocniczo zastosowanie znalazła metoda historyczno-prawna, polegająca zwłaszcza na przedstawieniu genezy i przemian znaczenia niektórych pojęć prawnych.

² B. Przywora, *Ustrojowe zagadnienia polskiej służby cywilnej w doktrynie i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Sejmowy” 2011, nr 4, s. 201.

³ Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl> (10.01.2023).

⁴ *Ibidem*.

⁵ Zob. K.A. Strzępek, *Znaczenie prawne wstępu do Konstytucji RP z 1997 roku. Rozważania oparte na orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego*, Warszawa 2013, s. 192.

II. Rzetelność jako kryterium kontroli

W okresie międzywojennym jako kryterium kontroli znano uczciwość, czyli jeden z synonimów rzetelności. W art. 12 dekretu z 7 lutego 1919 r.⁶ przewidziano, że do zasad kontroli Najwyższej Izby Kontroli Państwa należało m.in. badanie „uczciwości”. Kryterium tego nie przewidziano w katalogu kryteriów kontroli Najwyższej Izby Kontroli, przedstawionym w art. 4 ustawy z 3 czerwca 1921 r. o kontroli państwowej⁷. Ustawowe kryterium rzetelności sformułowano wprost dopiero w art. 24 ustawy z 9 marca 1949 r. o kontroli państwowej⁸. W 1980 r. kryterium to uzyskało rangę konstytucyjną (art. 34 w treści wprowadzonej do konstytucji z 22 lipca 1952 r. w 1980 r.⁹).

Ustawa z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰ przewiduje w art. 5 zróżnicowane kryteria kontroli, a wśród nich kryterium rzetelności. Pierwzoplanową rolę pełni jednak kryterium legalności, a jego podstawowa rola i znaczenie wynika z przynależności do podstawowych kanonów demokratycznego państwa prawnego¹¹.

Do określenia „rzetelność” jako kryterium kontroli ustrojodawca odnosi się w art. 203 ust. 1 i 2 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., określającym, że Najwyższa Izba Kontroli kontroluje działalność organów administracji publicznej między innymi z punktu widzenia rzetelności (obok innych kryteriów: legalności, gospodarności i celowości).

Kryteria kontroli należy rozumieć jako „punkty widzenia (punkty odniesienia), mierniki, optykę, z perspektywy których dokonywane jest sprawdzanie i ocenianie działalności czy stanów poddanych kontroli”¹². Rzetelność jako kryterium (tj. „czynnik służący za podstawę oceny, wyboru lub kwali-

⁶ Dekret z 7 lutego 1919 r. o Najwyższej Izbie Kontroli Państwa (Dziennik Praw Państwa Polskiego 1919 Nr 14, poz. 183).

⁷ Ustawa z 3 czerwca 1921 r. o kontroli państwowej (Dz.U. 1921, Nr 51, poz. 314).

⁸ Ustawa z 9 marca 1949 r. o kontroli państwowej (Dz.U. Nr 13, poz. 74).

⁹ Art. 34 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z 8 października 1980 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 22, poz. 81) – utrzymany w mocy do chwili wejścia w życie Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r.

¹⁰ Ustawa z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (t.j. Dz.U. 2022, poz. 623).

¹¹ J. Jagielski, *Kontrola administracji publicznej*, Warszawa 2006, s. 48.

¹² *Ibidem*, s. 45.

fikacji¹³) kontroli oznacza, że analizę rzetelności należy uznać za podstawę oceny dokonywanej w trakcie kontroli.

R. Hauser i M. Masternak-Kubiak definiują kryterium rzetelności jako „uczciwość, należyte wypełnianie obowiązków, terminowość, dyscyplinę wykonania, sumienność, solidność, prawdomówność, słowność oraz zgodność dokumentów, ewidencji i sprawozdań ze stanem faktycznym”, włączając w to „ocenę działania pod kątem należytej staranności¹⁴”. Zdaniem J. Jagielskiego, rzetelność obejmuje zwłaszcza „ocenę działania pod kątem zarówno należytej staranności co do prowadzenia działalności, jak i realizowanych zadań merytorycznych”, a także „dochowywanie istniejących standardów, reguł i parametrów w danej działalności¹⁵”. Podobnie ujmuje to A. Jackiewicz, ale dodaje do tego wymóg zgodnego z rzeczywistością dokumentowania działań lub stanów faktycznych¹⁶.

Kryterium rzetelności jest uznawane za „najmniej zobiektywizowane”, czyli podatne na różnego rodzaju interpretacje¹⁷. L. Murat podkreśla brak definicji ustawowej tego kryterium¹⁸.

W praktyce kryterium rzetelności nie odnosi się wyłącznie do organów, gdyż według NIK „w ramach miary rzetelności oceniane są zachowania pracowników instytucji publicznych¹⁹”. Kryterium rzetelności dotyczy też samych kontrolerów. M. Nowikowska podkreśla, że w działalności kontrolnej można wyróżnić dwa aspekty rzetelności: „rzetelność w trakcie zbierania dowodów oraz rzetelność przedstawiania zebranego materiału²⁰”.

¹³ Słownik Języka Polskiego PWN, www.sjp.pwn.pl (30.01.2023).

¹⁴ R. Hauser, M. Masternak-Kubiak, *Konstytucyjne podstawy kontroli administracji publicznej* [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. 2, *Konstytucyjne podstawy funkcjonowania administracji publicznej*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2012, s. 396–397.

¹⁵ J. Jagielski, *op.cit.*, s. 49.

¹⁶ A. Jackiewicz, *Najwyższa Izba Kontroli* [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. S. Bożyk, Białystok 2014, s. 386–387.

¹⁷ Zob. W. Sokolewicz, *Uwagi do art. 203 Konstytucji* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. III, red. L. Garlicki, Warszawa 2003, s. 6.

¹⁸ L. Murat, *Rzetelność jako prawne i pozaprawne kryterium kontroli*, „Kontrola Państwowa” 2014, nr 4, s. 60.

¹⁹ Kryteria kontroli NIK, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/kryteria-kontroli-nik.html> (10.01.2023).

²⁰ M. Nowikowska, *O potrzebie kodyfikacji zasad etyki zawodowej kontrolerów w administracji* [w:] *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji publicznej*, red. B. Jaworska-Dębska, P. Kledzik, J. Sługocki, Warszawa 2020, s. 634.

Kryterium rzetelności występuje w podobnym znaczeniu również w innych ustawach ustrojowych. Przykładowo, według art. 4 ustawy z 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej²¹ kryterium to stosowane powinno być obok kryteriów legalności, gospodarności i celowości. Podobnie w art. 28 ustawy z 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie²² przewidziano, że kontrola wojewody wykonywana jest pod względem rzetelności (obok legalności, gospodarności, celowości).

Nieco odmienne ujęcie rzetelności jako kryterium kontroli może być wynikiem specjalnych wymogów danej regulacji ustawowej. Przykładem takiego rozumienia jest pojęcie „zasady rzetelności” w sprawie oceny wniosku o dofinansowanie ze środków unijnych²³. Innym przykładem może być „zasada przejrzystości, rzetelności i bezstronności wyboru projektów oraz równości traktowania wnioskodawców w dostępie do informacji o zasadach i sposobie wyboru projektów do dofinansowania”. NSA przyjął, że „zasady te mają charakter normatywny i stanowią gwarancję równego traktowania wszystkich potencjalnych beneficjentów pomocy unijnej”²⁴. W przypadkach tych pojęcie rzetelności nie stanowi jednak samodzielnego kryterium, gdyż pełni rolę uzupełniającą wobec kryterium legalności.

III. Korpus służby cywilnej i rzetelne wykonywanie zadań państwa

Drugim zastosowaniem pojęcia „rzetelności”, tym razem jako cechy wykonywania zadań publicznych, jest art. 153 Konstytucji RP dotyczący korpusu służby cywilnej, który w urzędach administracji rządowej powinien działać m.in. w celu zapewnienia rzetelnego wykonywania zadań państwa.

W okresie międzywojennym na poziomie ustawodawstwa zwykłego pewne synonimy pojęcia rzetelności można odnaleźć w ustawie z 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej²⁵. W art. 21 tej ustawy przyjęto, że pracownik

²¹ Ustawa z 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (t.j. Dz.U. 2020, poz. 224).

²² Ustawa z 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz.U. 2023, poz. 190).

²³ Wyrok WSA w Kielcach z 18 kwietnia 2019 r., sygn. akt I SA/Ke 69/19, Lex/el. nr 2657277.

²⁴ Wyrok NSA z 14 czerwca 2017 r., sygn. akt I GSK 1549/17, Lex/el. nr 2313813.

²⁵ Ustawa z 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz.U. 1922, Nr 21, poz. 164).

państwowy zobowiązany był m.in. „wypełniać obowiązki swego urzędu gorliwie, sumiennie i bezstronnie”.

Aktualna ustawa z 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej²⁶ deklaruje ustanowienie służby cywilnej m.in. w celu zapewnienia rzetelnego wykonywania zadań państwa (art. 1 ustawy). Idee ustawy w znacznym stopniu zakwestionowano nowelą ustawy o służbie cywilnej²⁷, dokonując radykalnej zmiany statusu wyższych stanowisk w służbie cywilnej²⁸. Należy jednak podkreślić, że przyjęta wówczas polityczna obsada wyższych stanowisk w służbie cywilnej nie zwalnia tych urzędników z konieczności zachowania wymogu rzetelności ich działań, co wynika zwłaszcza z konstytucyjnego charakteru tego wymogu.

W ustawodawstwie brak jest legalnej definicji określającej znaczenie terminu rzetelność w odniesieniu do służby cywilnej²⁹. Jednakże zgodnie z zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów z 6 października 2011 r. w sprawie wytycznych w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie zasad etyki korpusu służby cywilnej³⁰, zasada rzetelności oznacza, że członek korpusu służby cywilnej powinien „sumiennie i rozważnie wykonywać powierzone zadania” oraz „zgodnie z przepisami prawa dotrzymywać zobowiązań”, a także „twórczo podejmować zadania i aktywnie realizować obowiązki (robić to z najlepszą wolą, interesem społecznym i nie ograniczać się przy tym jedynie do przestrzegania przepisów)”.

Zagadnienie zapewnienia rzetelnego wykonywania zadań dotyczy całej administracji publicznej. M. Kulesza i M. Niziołek piszą, że wprawdzie urzędnik często „balansuje między wymogami prawa, moralności, profesjo-

²⁶ Ustawa z 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (t.j. Dz.U. 2022, poz. 1691).

²⁷ Ustawa z 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o służbie cywilnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016, poz. 34).

²⁸ Zob. J. Sługocki, *Zagadnienia statusu wyższych stanowisk w służbie cywilnej* [w:] *Wokół wybranych problemów konstytucjonalizmu. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Bałabana*, red. J. Ciapała, P. Mijał, Warszawa 2017, s. 291–306.

²⁹ B. Przywora, *Ustrojowe zagadnienia polskiej służby cywilnej w doktrynie i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Sejmowy” 2011, nr 4, s. 196–217.

³⁰ Zarządzenie nr 70 Prezesa Rady Ministrów z 6 października 2011 r. w sprawie wytycznych w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie zasad etyki korpusu służby cywilnej, M.P. 2011 Nr 93, poz. 953.

nalizmu oraz organizacji”, ale to właśnie od przestrzegania norm etycznych przez urzędników zależy w dużym stopniu dobre funkcjonowanie państwa³¹.

IV. Zapewnienie rzetelności oraz sprawności działania instytucji publicznych

Trzeci sposób ujęcia pojęcia „rzetelności” można odnaleźć w preambule Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r., w której za jeden z podstawowych celów ustrojodawcy uznano zapewnienie rzetelności oraz sprawności działania instytucji publicznych, przy jednoczesnym zagwarantowaniu praw obywatelskich („pragnąc na zawsze zagwarantować prawa obywatelskie, a działaniu instytucji publicznych zapewnić rzetelność i sprawność”). Sformułowana w ten sposób konieczność dbania o jakość funkcjonowania sektora publicznego uznawana jest często za podstawowe wyzwanie dla współczesnej administracji publicznej³². W literaturze wskazuje się, że w tym miejscu regulacja konstytucyjna dotyczy nie tyle działań konkretnych organów lub urzędników, co rzetelności i sprawności struktur państwa. Potwierdza to orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego w zakresie wyroków odwołujących się do zasady rzetelności oraz sprawności instytucji publicznych, przy uznaniu przez TK normatywnego charakteru tej zasady³³.

Do rzetelnego i sprawnego funkcjonowania administracji publicznej odnoszą się jej współczesne teorie. Jedną z nich jest koncepcja *good governance*, czyli dobrego rządzenia lub standardów zarządzania sprawami społecznymi. Po raz pierwszy pojęcie *good governance* pojawiło się w dokumentach Banku Światowego w latach 90. XX w., gdyż koncepcja ta została stworzona przez przedstawicieli ekonomii instytucjonalnej na potrzeby realizacji programów pomocowych, skierowanych do krajów trzeciego świata³⁴. W póź-

³¹ M. Kulesza, M. Niziołek, *Etyka służby publicznej*, Warszawa 2010, s. 11 i n.

³² J. Płoskonka, *Rzetelność i sprawność działań instytucji publicznych*, „Kontrola Państwowa” 2013, nr 1, s. 39–42.

³³ I. Niczyporuk, *Konstytucyjna zasada rzetelności i sprawności działania instytucji publicznych na tle linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego w latach 2006–2016*, „Przeгляд Prawa Konstytucyjnego” 2017, nr 1 (35), s. 123–136.

³⁴ J. Blicharz, L. Zacharko, *Idea good governance w administracji publicznej – kilka refleksji*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018, t. XVI, nr 1(2), s. 55–70.

niejszym okresie przeszła ona ewolucję „do sformułowania i do instytucjonalizacji koncepcji szczególnego standardu prawnego”³⁵, również w polskim porządku prawnym. Druga koncepcja, która jest niekiedy traktowana jako jeden z elementów koncepcji dobrego rządzenia, odnosi się do prawa do dobrej administracji. Przykładem jest Europejski kodeks dobrej praktyki administracyjnej, przyjęty przez Parlament Europejski w 2001 r., który „promuje najwyższe standardy administracji”³⁶. W pierwszym przypadku nacisk jest położony, zwłaszcza w pierwszej fazie, na efektywność, sprawność czy skuteczność³⁷, a w drugim na uprawnienie jednostki do dobrej administracji³⁸.

Dla problematyki oceny sprawności administracji publicznej, ujmowanej z różnych perspektyw, istotne znaczenie ma bardzo bogate orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego w tym zakresie³⁹. Co więcej, to orzecznictwo trybunalskie zostało w dużym stopniu przyjęte jako element uzasadnień wielu orzeczeń sądów administracyjnych, które odnoszą się coraz częściej do konstytucyjnej zasady rzetelności oraz sprawności instytucji publicznych⁴⁰.

V. Podsumowanie

Zastosowanie przez ustrojodawcę pojęcia rzetelności w trzech różnych kontekstach nie budzi zastrzeżeń z perspektywy techniki prawodawczej, gdyż wynika

³⁵ M. Żak, *O możliwych zastosowaniach idei good governance w naukach prawnych i praktyce prawniczej*, „Państwo i Prawo” 2019, nr 9, s. 53–70.

³⁶ J. Świątkiewicz, *Europejski Kodeks Dobrej Administracji* (tekst i komentarz o zastosowaniu kodeksu w warunkach polskich procedur administracyjnych), Warszawa 2002, s. 4.

³⁷ Zob. D. Prokopowicz, A. Kwasek, *Rozwój koncepcji good governance w instytucjach administracji państwowej*, „Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula” 2017, nr 55(4) Ekonomia XIV, s. 176–188.

³⁸ J. Blicharz, L. Zacharko, *op.cit.*, s. 64; J. Świątkiewicz, *op.cit.*, s. 3 i n.; M. Granat, *Prawo do dobrej administracji w Unii Europejskiej* [w:] *Jakość administracji publicznej. Międzynarodowa Konferencja Naukowa*, red. J. Łukasiewicz, Rzeszów 2004, s. 150–156.

³⁹ Zob. L. Kieres, *Sprawna administracja w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* [w:] *Administracja publiczna pod rządami prawa: księga pamiątkowa z okazji 70-lecia urodzin prof. zw. dra hab. Adama Błasia*, red. J. Korczak, Wrocław 2016, s. 193–216.

⁴⁰ A.M. Wiltos, *Zasada rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych w orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2020, nr 3(90), s. 49–60.

głównie ze sformułowania odmiennych celów, ale nie skutkuje to wewnętrzną sprzecznością Konstytucji, nie eliminuje możliwości osiągnięcia różnych celów. Co więcej, te trzy różne perspektywy, rozpatrywane jako wymogi jakości działania administracji publicznej, uzupełniają się nawzajem, gdyż dotyczą poszczególnych aspektów rzetelności: działania organów administracji, działań urzędników oraz aktywności całej struktury instytucji publicznych.

Przeprowadzenie analizy aktualnego stanu prawnego prowadzi do wniosku, że pojęcie rzetelności, traktowane jako wymóg jakości działania administracji publicznej, jest rozwijane w ustawodawstwie zwykłym we wszystkich użytych w Konstytucji znaczeniach. Narastające zainteresowanie piśmiennictwa oraz orzecznictwa sądowego konstytucyjnym pojęciem rzetelności świadczy w dużym stopniu o jego istotnej roli oraz stale rosnącym znaczeniu.

Literatura

- Blicharz J., Zacharko L., *Idea good governance w administracji publicznej – kilka refleksji*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018 (t. XVI), nr 1(2).
- Hauser R., Masternak-Kubiak M., *Konstytucyjne podstawy kontroli administracji publicznej* [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. 2, *Konstytucyjne podstawy funkcjonowania administracji publicznej*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2012.
- Granat M., *Prawo do dobrej administracji w Unii Europejskiej* [w:] *Jakość administracji publicznej. Międzynarodowa Konferencja Naukowa*, red. J. Łukasiewicz, Rzeszów 2004.
- Jackiewicz A., *Najwyższa Izba Kontroli* [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. S. Bożyk, Białystok 2014.
- Jagielski J., *Kontrola administracji publicznej*, Warszawa 2006.
- Kulesza M., Niziołek M., *Etyka służby publicznej*, Warszawa 2010,
- Murat L., *Rzetelność jako prawne i pozaprawne kryterium kontroli*, „Kontrola Państwa” 2014, nr 4.
- Niczyporuk I., *Konstytucyjna zasada rzetelności i sprawności działania instytucji publicznych na tle linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego w latach 2006–2016*, „Przeгляд Prawa Konstytucyjnego” 2017, nr 1 (35).
- Nowikowska M., *O potrzebie kodyfikacji zasad etyki zawodowej kontrolerów w administracji* [w:] *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji publicznej*, red. B. Jaworska-Dębska, P. Kledzik, J. Sługocki, Warszawa 2020.
- Przywora B., *Ustrojowe zagadnienia polskiej służby cywilnej w doktrynie i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Przeгляд Sejmowy” 2011, nr 4.

- Sługocki J., *Zagadnienia statusu wyższych stanowisk w służbie cywilnej* [w:] *Wokół wybranych problemów konstytucjonalizmu. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Bałabana*, red. J. Ciapała, P. Mijał, Warszawa 2017.
- Sokolewicz W., *Komentarz do art. 203* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. III, red. L. Garlicki, Warszawa 2003.
- Strzępek K.A., *Znaczenie prawne wstępu do Konstytucji RP z 1997 roku. Rozważania oparte na orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego*, Warszawa 2013.
- Świątkiewicz J., *Europejski Kodeks Dobrej Administracji* (tekst i komentarz o zastosowaniu kodeksu w warunkach polskich procedur administracyjnych), Warszawa 2002.
- Wiltos A.M., *Zasada rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych w orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2020, nr 3(90).
- Żak M., *O możliwych zastosowaniach idei good governance w naukach prawnych i praktyce prawniczej*, „Państwo i Prawo” 2019, nr 9.